ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Присвячується 20-річчю
ВНПЗ «Дніпровський
гуманітарний університет»

СУЧАСНА ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА

Дніпро
2023

УДК 81’1(477)
ББК 81’2 УКР
С 91

Ухвалено до друку Науково-методичною радою Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет» (протокол № 4 від 22 грудня 2022 р.)
Ухвалено до друку Вченою радою Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет» (протокол № 5 від 02.02.2023 р.)

Сучасна прикладна лінгвістика. Збірник наукових праць. Дніпро: ВНПЗ «ДГУ», 2023. 192 с.

(***в авторській редакції***)

У збірник увійшли наукові дослідження, які були оприлюднені на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні погляди на прикладну лінгвістику» (09 листопада 2022 року). Тематика статей охоплює актуальні питання щодо розвитку та становлення прикладної лінгвістики.

Матеріали наукових досліджень можуть бути використані у практичній діяльності фахівців вказаних напрямів діяльності та у навчальному і виховному процесах закладів освіти.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Лежнєва Тетяна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент, проректор ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»
Черноп’ятов Станіслав Володимирович – кандидат юридичних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»
Поповський Анатолій Михайлович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри українознавства та іноземних мов Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
Крашеніннікова Тетяна Валеріївна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»
Холод Ірина Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»
Мірошник Андрій Дмитрович – фахівець з міжнародних зв’язків Відділу організації наукової роботи, міжнародних зв’язків та академічної мобільності ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

ISBN

(Вищий навчальний приватний заклад «Дніпровський гуманітарний університет»)
© Автори, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА 4

Агарков О. Психолінгвістика як технологія вивчення іноземної мови в студентському середовищі 5
Андрішко О. Графіксація і тмезис у контексті лексико-синтаксичного словотворення 14
Бердо Р. Огляд програмного забезпечення в галузі лінвістики 23
Bondarenko V., Zhura K. Law and language 29
Варакута М. Когнітивістика та основи лінгвістичних знань 38
Виноградов Г. Середньовічна християнська лінгвістика як сегмент християнської теології 45
Запотічна Р. Особливості організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти економічних спеціальностей у процесі навчання іноземної мови 52
Kapiton A. Analysis of software providing translation services 59
Корсунська В. Казкотерапія як метод корегування емоційної реальності 67
Крашеніннікова Т. Мова як історична категорія в сучасному світі 77
Кривуля В. Використання інноваційних методів навчання у вищій школі 83
Кузьменко В., Негодченко О. Зміст філософських основ навчання у християнській середньовічній культурі 91
Мосейко А. Особливості термінології у адміністративному праві на прикладі формування термінології майбутнього кодексу України про адміністративні правопорушення 108
Підвисоцька Г. Usage of modern teaching methods in the process Educational activities in higher education establishments of Ukraine 116
Поповський А. Злочинне клятвозрадництво 123
Руколянська Н.В. Структурно-семантичні особливості залучених термінів текстів українського кримінального процесуального права 139
Сімович О. Вербальний символ ворон (ворона) / гавран у фрагменті мовно-фольклорної картини світу українців 147
Сковронська І. Дистрибутивні зв'язки сталих словосполучень публіцистичного мовлення 157
Федишин О. Оптимізація процесу інтенсивного навчання іноземній мові у ЗВУ 167
Холод І.В. Інноваційні підходи у методиці навчання англійської мови професійного спрямування 174
Худавердієва В. Інноваційні методи навчання у вищих навчальних закладах як засіб реалізації інтерактивної моделі освіти 181

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 191

ОГЛЯД ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ГАЛУЗІ ЛІНВІСТИКИ

Рімма БЕРДО
старший викладач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Стаття присвячена дослідженню можливостей розповсюдженого сучасного лінгвістичного програмного забезпечення. Сформульовані основні рекомендації по вибору професіональних, універсальних та спеціалізованих засобів комп'ютерної лінгвістики.

Ключові слова: *лінгвістичне програмне забезпечення, комп'ютерна лінгвістика, електронні словники, програми перевірки орфографії, системи автоматичного перекладу.*

The article is devoted to the study of the possibilities of widely spread modern linguistic software. Basic recommendations for choosing professional, universal, and specialized tools of computer linguistics are formulated.

Keywords: *linguistics software, computer linguistics, electronic dictionaries, spelling checkers, automatic translation systems.*

Постановка наукової проблеми та її значення. Зростання попиту на нові знання з різних галузей науки і техніки зумовили широке залучення та використання, особливо у дослідженні мов, новітніх інформаційно-комунікаційних технологій та засобів. Програмне забезпечення в галузі лінгвістики необхідне як і для створення та редагування документів, презентацій, здійснення ефективного пошуку інформації в мережі Інтернет, так і для роботи з електронними словниками та базами даних, для виконання автоматизованого перекладу. Перед впровадженими в лінгвістику інформаційними технологіями ставлять ряд функцій: перетворення, збереження, передавання, вимірювання та використання інформації; вибір засобів для оформлення інформації; відображення в оформленні інформації додаткового змісту. Саме засоби лінгвістики роблять можливим діалог користувача з комп'ютером. Без мовних засобів комп'ютерне обладнання – це просто апаратний комплекс, набір пристроїв, а от лінгвістичні засоби роблять комп'ютерну техніку «інтелектуальною». Лінгвістиці належить вирішальна роль у налагодженні «взаєморозуміння» між персональним комп'ютером і користувачем.

Для оптимізації комунікації користувача з програмним забезпеченням нестримно збільшується кількість комп'ютеризованих пропозицій співпраці. У статті розглянуто основні типи лінгвістичного програмного забезпечення доступного на ринку.

Аналіз досліджень. Напрям, що вивчає лінгвістичні основи інформатики та всі аспекти зв'язку мови та мислення в комп'ютерному середовищі за допомогою комп'ютерних програм називається комп'ютерною лінгвістикою [1, с. 35]. Витоки комп'ютерної лінгвістики досягають дослідження американського лінгвіста Н. Хомського з формалізації структури природної мови, до перших експериментів із машинного перекладу, виконаних програмістами і математиками, а також до розроблених в області штучного інтелекту перших програм розуміння природної мови. Питанням впровадження комп'ютеризованих засобів до опрацювання людської мови займалися С. О. Шереметьєва, Н. Ю. Дюмін [4]. Також, дотично цю проблему вивчали Б. Н. Судаков, М. В. Іванова [3], В. Стівенс, С. Спьорлінг, Д. Лорітц, Р. Кеннер, Д. Еслін, М. Бреннан [5] та інші.

С. В. Петрасова та Н. Ф. Хайрова [2, с.36] рекомендують обирати інструменти комп'ютерної лінгвістики відповідно до прикладних завдань: машинний переклад; інформаційний пошук; реферування тексту; анотування тексту; класифікація і кластеризація текстів; витяг інформації з текстів; виділення думок і аналіз тональності текстів; підтримка природно-мовного діалогу; автоматизація підготовки та редагування текстів; автоматична генерація текстів; розпізнавання і синтез мовлення.

Є.А. Карпіловська пропонує підбирати інформаційно-комунікаційну технологію, враховуючи роль кожного із завдань у розрізі складника мовознавства чи систем штучного інтелекту [1, с. 13].

Перед інформаційними технологіями в лінгвістиці постають наступні завдання: створення систем автоматичного перекладу; створення систем штучного перекладу; розроблення електронних словників; створення систем автоматичного анотування та реферування текстів; створення систем

породження текстів. Вирішення кожного завдання потребує відповідного підбору програмного забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Комп'ютерна лінгвістика показує результати в різних сферах застосування автоматичного оброблення та аналізу тексту. Вибір певного програмного забезпечення залежить від типів лінгвістичних моделей. По функціональності лінгвістичне програмне забезпечення можна розділити на групи: електронні словники; програми перевірки орфографії (спелчекери); програми перевірки граматики, часто вони є в складі спелчекерів; системи автоматичного/машинного (перекладає тільки комп'ютерна програма) і автоматизованого (за участю людини) перекладу; генератори тексту, переважно системи штучного інтелекту, які за певними алгоритмами створюють тексти; програми розпізнавання мовлення; програми розмічення/розмітки/маркування текстів і створення лінгвістичних корпусів.

Охарактеризуємо найпопулярніші та функціонально повні програмні продукти відповідно до зазначених груп.

Електронні словники – Вікісловник, GoldenDict, Stardict, dict, leksika тощо.

Вікісловник [7] – це багатомовний веб-проєкт для створення безкоштовного словника термінів (включаючи слова, фрази, прислів'я, лінгвістичні реконструкції тощо) у всіх природних мовах і в ряді штучних мов. Ці записи можуть містити визначення, зображення для ілюстрації, вимову, етимологію, флексії, приклади вживання, цитати, пов'язані терміни та переклади термінів на інші мови. Він спільно редагується через технологію Вікі. Його назва є комбінацією слів wiki та dictionary. Він доступний 186 мовами. Особливістю Вікісловника є те, що користувачі, які мають доступ до веб-сайту, можуть створювати та редагувати записи.

Оскільки Вікісловник не обмежений розміром для друку, більшість мовних видань Вікісловника містять визначення та переклади термінів із багатьох мов, а деякі видання пропонують додаткову інформацію, яку зазвичай можна знайти в тезаурусах.

GoldenDict [8] – це безкоштовна словникова програма з відкритим кодом, яка надає переклади слів і фраз різними мовами. Він дозволяє використовувати кілька популярних форматів файлів словників одночасно і без конвертації.

Основні можливості платформи: використання WebKit для точного представлення статей із усім форматуванням, кольорами, зображеннями та посиланнями; підтримка кількох форматів файлів словників (файли .BGL із зображеннями та ресурсами, файли .ifo/.dict./.idx/.syn, файли словників .index/.dict); підтримка Вікіпедії, Вікісловника або будь-яких інших сайтів на основі MediaWiki для виконання пошуку; можливість використовувати довільні веб-сайти як словники за допомогою шаблонів URL-адрес; можливість запускати довільні зовнішні програми для відтворення аудіо або створення вмісту (перетворення тексту в мовлення, сторінки довідок тощо); морфологічна система на основі Hunspell, яка використовується для формування коренів слів і підказок написання; можливість індексувати довільні каталоги з аудіофайлами для пошуку вимови; функція спливаючого вікна сканування; підтримка глобальних гарячих клавіш; працює на будь-якій операційній системі: Linux/X11 і Windows; безкоштовне програмне забезпечення.

StarDict [10] – безкоштовний графічна програма, здатна, окрім власне перекладу, озвучувати слова, використовувати нечіткі запити і шаблони, здійснювати пошук в онлайнових словниках. Деякі її можливості: пошук за шаблоном; можна вводити слова, що містять «*» та «?» як шаблони; можна користуватися «нечітким запитом»; він використовує алгоритм Левенштейна для підрахунку схожості двох слів, і видає слова, які найбільш підходять введеному запиту; повнотекстовий пошук призначений для пошуку слова в словнику без допомоги індексу, це дозволяє шукати збіги в текстах статей; сканування виділення, переклад відображається у вікні, що спливає; виключення непотрібних словників, а також установка порядку їх використання при запиті; пошук в Інтернеті словникових статей у різних онлайн словниках; за наявності звукових записів словник може вимовляти слова.

Програми перевірки орфографії – MS Word, ispell, aspell, myspell, Grammarly та інші.

Aspell [6] – це безкоштовна програма перевірки орфографії. Його можна використовувати або як бібліотеку, або як незалежну перевірку правопису. Його головною особливістю є те, що він краще інших засобів перевірки орфографії для англійської мови пропонує можливі заміни слова з помилками. Програма може легко перевіряти документи в кодуванні UTF-8 без використання спеціального словника. Наявна підтримка використання кількох словників одночасно та інтелектуальна обробка особистих словників.

Grammarly [11] – українська онлайн-платформа на основі штучного інтелекту для допомоги у спілкуванні англійською мовою. Grammarly підвищує якість письмового спілкування, пропонуючи рекомендації щодо правильності (граматика та механіки письма), чіткості (стислість та зрозумілість), захопливості (словниковий запас та розмаїття) та тону повідомлення (формальність, ввічливість і впевненість).

Продукт Grammarly доступний як вебредактор, як додаток для Windows і Mac, як браузерне розширення для більшості популярних браузерів, як додаток для iPad, як мобільна клавіатура (iOS, Android) та надбудова для Microsoft Office.

Системи автоматичного/машинного перекладу – Google Перекладач, Trados, OmegaT, Wordfast та ін.

Trados Studio [12] – це програмне забезпечення для перекладу, яке пропонує повне централізоване середовище перекладу для редагування, перегляду та керування проєктами перекладу та термінологією – як офлайн у інструменті для робочого столу, так і онлайн у хмарі. Продукти Trados є лідером ринку у наданні програмного забезпечення для перекладу серед перекладачів-фрілансерів, постачальникам мовних послуг, корпоративних мовних відділів, наукових установ та навчальних закладів.

OmegaT [9] – безкоштовне програмне забезпечення автоматизованого перекладу. Призначена для професійних перекладачів.

Його функції включають налаштування сегментації за допомогою регулярних виразів, пам’ять перекладів із нечітким зіставленням і розповсюдженням збігів, зіставлення глосарію, зіставлення словника, пошук у пам’яті перекладів і довідкових матеріалів, а також вбудовану перевірку орфографії за допомогою орфографічних словників Hunspell.

Програма працює на операційних системах Linux, macOS, Microsoft Windows, Solaris. Доступна 27 мовами.

Wordfast [13] – сімейство програм, що виконують автоматизований переклад, що підтримують пам’ять перекладів. Подібно до інших програм цього класу, дозволяє виконувати сегментацію вихідного тексту на основі регулярних виразів, використовувати точні та неточні відповідності з уже переведеними фрагментами, створювати та використовувати глосарії термінів, вирівнювати раніше виконані переклади із завантаженням у базу даних перекладів, шукати контексти у базах даних перекладів, працювати з ключовими словами тощо.

Генератори тексту, програми розпізнавання мовлення та програми розмічення/розмітки/маркування текстів і створення лінгвістичних корпусів детально не розглядаємо в зв’язку з їх великою кількістю та їх часто розробляють знавці з комп’ютерної лінгвістики під певні задачі.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Обираючи лінгвістичне програмне забезпечення необхідно дати відповіді на питання: з якою лінгвістичною моделлю необхідно працювати; яку задачу повинно допомогти вирішити програмне забезпечення; на якому пристрої (комп’ютер чи планшет/смартфон) ви будите опрацьовувати матеріал; яка у вас операційна система. Адже більшість із сучасних програм можуть вирішувати декілька задач, як то переклад, словник та розпізнання мови.

Даний матеріал доцільно сприймати як «часовий зріз» на теперішній стан, тому що інформаційні технології та їх складові частини розвиваються невпинно та стрімко. Більшість програмних засобів є безкоштовними або з доступним пробним періодом. Це дозволяє користувачу зробити впевнений вибір або

змінити програму, якщо змінилися задачі їх експлуатації. У якості перспективних досліджень – отримання основних критеріїв ефективності для вибору оптимального програмного забезпечення відповідно до функцій конкретного наукового дослідження.

Список використаної літератури

1. Карпіловська Є. Вступ до прикладної лінгвістики: комп'ютерна лінгвістика : підручник. Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2006. 188 с.
2. Петрасова С. В., Хайрова Н. Ф. Сучасні інформаційні технології в лінгвістиці : навч. посіб. Харків : ФОП Панов А.М., 2020. 124 с.
3. Судаков Б. Н., Іванова М. В. Методика розробки лінгвістичного забезпечення експертної системи. *Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»*. 2013. Т. 19 (992), Інформатика і моделювання. С. 153–159.
4. Шереметьєва С. О., Дюмін Н. Ю. Про універсальну платформу лінгвістичного програмного забезпечення. *Вісник ЮУрДУ*. 2008. Т. 16 (116). С. 60–64.
5. New Ideas in Software Development for Linguistics and Language Learning / V. Stevens та ін. CALICO Journal. 1986. Vol. 4, Number 1. C. 15–26. URL: https://calico.org/html/article_332.pdf.
6. URL: http://aspell.net/
7. URL: https://cutt.ly/YN3qyiu
8. URL: http://goldendict.org/
9. URL: http://omegat.org/
10. URL: https://stardict-4.sourceforge.net/index_en.php
11. URL: https://www.grammarly.com/
12. URL: https://www.trados.com/
13. URL: https://www.wordfast.net/

LAW AND LANGUAGE

Viktoriia BONDARENKO

Associate Professor of the Department of Foreign Languages and the Culture of Professional Communication of Faculty 2 of the Institute for the Training of Specialists for the National Police Units, Lviv State University of Internal Affairs, PhD in Law, Associate Professor

Kyrylo ZHURA

1st year holder of the Master degree, Institute of Law, Lviv State University of Internal Affairs

Функція мови є подвійною: передавати емоції та передавати інформацію. Читання, письмо, а також мислення передбачають відповідний процес організації, розвитку, логічного аналізу та вираження. У кожній сфері життя ефективне спілкування сприяє знанням, вдосконаленню та успіху. Більше того, це особливо актуально в юридичної професії, де слова самі по собі є робочим інструментом.